

Ferdinand I. a kláštery v Praze*

Jan Zdichynec

FERDINAND I AND PRAGUE MONASTERIES

This paper raises the question of the relations between Ferdinand I and the monasteries, which has not been much studied, using Bohemian sources, with the exception of works of the 19th and early 20th century (Klement Borový, Václav Vladivoj Tomek, Zikmund Winter). The author tries as far as possible to give the sources and the extent of the study to describe various types of relationships on the example of convents in Prague, and seeks to take account of the different types of religious institutions such as women's, contemplative and mendicants' convents. The differences between them, however, are blurred in this context. He intentionally leaves aside the question of the relations between this ruler and the Jesuit Order.

KEYWORDS:

monasteries and convents; 16th century; Ferdinand I; Prague; protective privileges and confirmations; Saint George's monastery at the Prague Castle; Metropolitan Chapter of Saint Vitus

Habsburkové bývají v obecném českém povědomí vnímání jako rozhodní stoupenci římskokatolické církve, někdy dokonce jako nositelé násilné rekatolizace. S Ferdinandem I. jsou však spojována jiná klišé: je to především první z takřka čtyřsetleté řady Habsburků na českém trůně, který navíc zahájil centralizační úsilí a roku 1547 porazil a tvrdě potrestal české stavy.¹ Z jeho působení na poli církevním je známo zvláště jeho pronásledování Jednoty bratrské nebo obnovení pražského arcibiskupství; náboženská a církevní témata však jistě neurčují jeho historický obraz² a badatelé dokonce vyzdvihovali Ferdinanda v duchu onoho oblíbeného a poněkud zjednodušeného antikatolického příběhu „národních dějin“ jako stoupence erasmíanského

---

* Studie vznikla v rámci výzkumného Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P12 *Historie v interdisciplinární perspektivě*, podprogram *Společnost, kultura a komunikace v českých dějinách*.

1 Viz Petr VOREL (ed.), *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsburské monarchie*, Sborník příspěvků z konference konané v Pardubicích ve dnech 29. a 30. září 1997, Pardubice — Praha 1999, zde zejména úvaha Josefa Petráně *Rok 1547 v českých dějinách*, s. 5–10. Věcné hodnocení Ferdinandova obrazu v české historiografii také Ivana ČORNEJOVÁ — Jiří RAK — Vít VLNAS, *Ve stínu tvých křídel... Habsburkové v českých dějinách*, Praha 1995, zvláště s. 54. Toto číslo časopisu *Historie — Otázky — Problémy* snad může zájem o tohoto panovníka nově podnítit a inspirovat a zároveň shrnout postup bádání za posledních pětadvacet let, kdy po pádu železné opony začali badatelé tematiku spjatou s Habsburky hodnotit z jiné perspektivy.

2 K osobnosti Ferdinandu I. viz články Alfreda Kohlera a Jaroslavy Hausenblasové v tomto čísle časopisu HOP, kde je rovněž citována základní literatura.

či nadkonfesijního křesťanství (ovšem částečně z nutnosti).³ S Ferdinandem jakožto „účelově tolerantním organizátorem“ se ostatně setkáme i v zahraničním bádání.⁴

Ferdinand byl jistě dítětem své doby, vzhledem ke svému poměrně otevřenému a jistě pragmatickému pohledu na konfesní rozdíly, tehdy ostatně ještě tolik nevyhrocené. Neznamená to však, že by nebyl hluboce věřícím křesťanem římskokatolického vyznání a že k jeho zbožnosti nepatřilo povědomí o řeholním životě a jeho ideálech. Tyto ideály sice během Ferdinandova života často prožívaly hlubokou krizi, ale v některých oblastech také první fázi obrody, zejména ve Španělsku a Itálii, jak ukazují počátky působení jezuitů či život a dílo Terezie od Ježíše (1515–1582). Také Ferdinand I. podporoval v rámci možností kláštery a stýkal se s řeholníky. Tato stránka jeho osobnosti však zůstala dosud stranou bádání, které se zaměřovalo spíše na panovníkův boj s luterány nebo na jeho podíl na přípravě Tridentského koncilu.⁵ V případě vztahu ke katolickým řádům pak zastihuje ostatní témata uvedení jezuitů do Čech, které Ferdinand I. podnítil.⁶ Dále se badatelé věnovali částečně Ferdinandovu hospodářskému využívání starších klášterů, jejich těžkému postavení v 16. století a někdy i sekularizaci či snaze využít klášterní jmění k jiným účelům než doposud, a to s panovnickým souhlasem.⁷

-
- 3 Josef VÁLKA, *Tolerance či koexistence? K povaze soužití různých náboženských vyznání v českých zemích v 15. až 17. století*, in: týž, *Husitství na Moravě, Náboženská snášenlivost*, Jan Amos Komenský, Brno 2005, s. 237–248, zvláště s. 238 a 244; František KAVKA — Anna SKÝBOVÁ, *Husitský epilog na koncilu tridentském a původní koncepce habsburské rekatolizace Čech. Počátky obnoveného pražského arcibiskupství 1561–1580*, Praha 1969, s. 27 a jinde.
  - 4 „[...] zwecktoleranter und umsichtiger Organisator“, recenze Ines Grund na sborník Martina FUCHS — Alfred KOHLER (edd.), *Kaiser Ferdinand I. Aspekte eines Herrscherlebens (Geschichte in der Epoche Karls V., 2)*, Münster 2003, viz *Sehepunkte. Rezensionen für die Geschichtswissenschaften* [<http://www.sehepunkte.de/2004/06/4753.html>, náhled 10. 8. 2015].
  - 5 Viz např. jedinou stať citovaného sborníku věnovanou klášterním institucím, tj. článek Ralpa Andraschek-Holzera týkající se vizitací církevních institucí v rakouských zemích mezi lety 1528–1561, *Die erbländischen Klöster unter Ferdinand I.: Visitation und „Reformation“*, in: M. Fuchs — A. Kohler (edd.), *Kaiser Ferdinand I.*, s. 61–71. R. Andraschek-Holzer se klášterní politikou Habsburků v 16. století zabývá systematicky, srov. *Beobachtungen zum erbländischen Klosterwesen unter Ferdinand I. und Maximilian II.*, in: Jozef Baďurík — Kamil Sládek (edd.), *Politický zrod novovekej strednej Európy. 500. výročie narodenia Ferdinanda I. — zakladateľa habsburskej monarchie*, Bratislava 2005, s. 143–147. Na Ferdinandovu hospodářskou politiku ve vztahu ke klášterům se v podstatě omezuje ve své biografii i Alfred KOHLER, *Ferdinand I. 1503–1564. Fürst, König und Kaiser*, München 2003, s. 192–198.
  - 6 Srov. za všechny nedávné studie Michael SIEVERNICH S.J., *Die Urbane Option des Ignatius von Loyola am Beispiel der Metropole Prag*, in: Petronilla Cemus (ed.), *Bohemia Jesuitica 1556–2006 I–II*, Praha 2010.
  - 7 Ke klášterům 16. století v českých zemích srov. četné studie Tomáše Černušáka (za všechny *Reforma, úpadek a zánik herburského kláštera v Brně. Analýza stavu kláštera v období po husitských válkách*, Brno v minulosti a dnes: sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna 17, 2003, s. 115–128; *Zánik komunity premonstrátek v Nové Říši, Západní Morava: vlastivědný sborník 10*, 2006, s. 124–129; *Ke stavu řeholních institucí na Moravě na konci 16. století*,

V následujících řádcích se na základě studia relevantních dochovaných pramenů pokusím načrtnout rozmanité podoby Ferdinandova vztahu ke klášterům v Praze. Snažím se evidovat všechny písemnosti týkající se pražských klášterů a Ferdinanda I., zejména prameny centrální světské i církevní provenience. Protože vztah Ferdinanda I., klášterů a řeholníků dosud nebyl v českých pramenech systematicky sledován, lze se opřít jen zčásti o starší sekundární literaturu. Zásadní je především pramenný výzkum. Vzhledem k rozsahu této studie však představím jen některé jeho výsledky: v souladu se zaměřením tohoto čísla časopisu *Historie – Otázky – Problémy* budu sledovat v první řadě významnější konventy pražské, které za Ferdinandovy vlády fungovaly alespoň do jisté míry a kde lze nalézt stopy jeho různorodého vlivu. Pokusím se zohlednit také různé typy řeholních institucí (kláštery kontemplativní – mendikantské – ženské) na území pražského souměstí.

PANOVNÍK A KLÁŠTERY

Vztahy panovníka ke klášterům se v raném novověku odvíjely za prvé v právní rovině, totiž v rámci královské ochrany nad kláštery. Tato problematika dosud není uspokojivě prozkoumána, je ovšem zřejmé, že je třeba pro její pochopení vycházet z konkrétní situace v každém klášteře a dále ze středověkých poměrů, známých poněkud lépe.⁸ Panovnická ochrana mohla vyplývat jednak ze skutečnosti, že nějaký panovník v minulosti sám konvent fundoval, nebo z pozdějšího složitějšího vývoje, kdy

---

in: Emil Kordiovský — Miroslav Svoboda (edd.), Kardinál František z Ditrichštejna a jeho doba. XXIX. mikulovské sympozium, 11.–12. října 2006, Mikulov — Brno 2006, s. 301–303). Srov. i další mikrostudie, jako např. Jan PAŘEZ, *Diplomatika a správa premonstrátské kanonie na Strahově v 16. století (1510–1586)*, Sborník archivních prací 53, 2003, č. 2, s. 307–524; Jan ZDICHYNEC, *Klášteř Osek v 16. století. Možnosti poznání cisterciáckého kláštera v době reformací*, Ústecký sborník historický 2005, s. 77–120; Oldřich CHLÁDEK, „Páni fundátoři toho nedopustí...“ *Spor mezi Korunou a zakladateli žďárského kláštera 1528–1588*, Časopis Matice moravské 130, 2011, č. 2, s. 271–293; Petr HRACHOVEC, *Zum zehenden beweisen mir die von der Zittaw die unnachbarschaft. Die Aufhebung der Johanniterkommenden im Zittauer Land (ca. 1521–1571)*, studie na základě referátu předneseného na konferenci Neue Forschungen zu sächsischen Klöstern, Ergebnisse und Perspektiven, Pirna 26.–27. října 2012, v tisku. V přehledu také F. KAVKA — A. SKÝBOVÁ, *Husitský epilog*, s. 180–184.

- ⁸ Srov. především stále zásadní studie Václava VANĚČKA, *Základy právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě, 12.–15. století I–III, zvláště I: Zakladatelská práva*, Praha 1933 a TÝŽ, *Dvě studie k otázce právního postavení klášterů a klášterního velkostatku ve starém českém státě*, Praha 1938. Pro kláštery na Moravě ve středověku nedávno Tomáš BOROVSÝ, *Kláštery, panovníci a zakladatelé na středověké Moravě* (Knižnice Matice moravské 16), Brno 2005, pro kláštery Horní a Dolní Lužice Jan ZDICHYNEC, „*Ex fastigio dignitatis assumpte et regie nostre maiestatis*“. *Panovnická moc a cisterciácké kláštery v Horní a Dolní Lužici ve 13.–15. století*, in: Lenka Bobková — Mlada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku*. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc. k nedožitým 85. narozeninám, Praha — Litomyšl 2005, s. 205–218. Pro pozdější raný novověk je cenná stať Jana KAHUDY, *Panovnické potvrzení privilegií českých klášterů v 18. století*, *Paginae historiae* 9, 2001, s. 30–70.

např. fundátorský šlechtický rod vymřel nebo zeslábl natolik, že nemohl poskytnout klášteru ochranu. Řeholní instituce samy často zřejmě i z prestižních důvodů stály o to, být pokládány za klášter královského založení. Zároveň se ale ochrana nad řeholními domy začala v pozdním středověku a raném novověku stále více vnímat jako součást teritoriální svrchovanosti panovníka, vlastně regálií, která ostatně do postavení českých církevních institucí zasahovala tradičně vždy mnohem více, než by si byly ony samy na základě vlastních exempcí přály. Proces je velmi složitý a vzhledem k nedostatku pramenů ve středověké fázi těžko poznatelný. Bylo by záhodno jej sledovat i v komparativní perspektivě, alespoň ve střední Evropě. Jisté je, že na prahu raného novověku stojíme před poměry ustálenými dříve a v prostoru Čech a Moravy ještě zkomplikovanými v husitském období.⁹

Nezbytnou komponentu vztahu tvořila samozřejmě i stránka společenská, hmotná a duchovní. Z ekonomických důvodů byly pro panovníka důležitější kláštery starých řeholí, většinou vybavené značnými majetky, byť citelně redukovanými v době husitství, po stránce společenské a duchovní se ale stále více prosazovaly i konventy mendikantské či komunity řeholních kleriků. Konkrétní vztahy panovníka a klášterů se odvíjely z postavení daného konventu a jeho aktuální hospodářské a disciplinární situace. Ta byla v českých zemích na prahu vlády Ferdinanda I. často kritická v důsledku husitských válek i následujícího vývoje.¹⁰ Novinkou byl od dvacátých let 16. století vliv luteránského učení, které ještě výrazněji než dosavadní kališnictví zpochybnilo sám smysl řeholního života a které bylo hlavně nekatolíky využíváno zejména pro zdůvodnění hospodářského tlaku na kláštery.¹¹

Ovšem také panovníci římskokatolického vyznání, Habsburky nevyjímaje, často pokládali kláštery středověkého založení za problematické či nadbytečné. Pokud to bylo nezbytné pro jejich záměry na poli církevní a náboženské politiky, neměli žádné zábrany řeholní instituce sekularizovat nebo jejich budovy a statky předat jinému, novějšímu, z jejich pohledu slibnějšímu řádu. Tak tomu bylo, jak známo, v případě dominikánů na Starém Městě pražském, kteří byli na Ferdinandův pokyn přesunuti ze svého konventu do kláštera klarisek Na Františku, tehdy ostatně také prázdného, aby uvolnili místo jezuitům. Postoje Ferdinanda I. byly ovlivněny poměrně tradičním a na počátku 16. století ještě vystupňovaným pojetím klášterů jako součástí královské

9 Srov. podrobněji J. ZDICHYNEC, *Klášter Osek*; TÝŽ, „*Ex fastigio dignitatis assumpte*“; TÝŽ, „*Cur Cistercio ademptum Ossecum?*“ *Předání oseckého kláštera pražskému arcibiskupství*, *Folia historica bohemia* 22, 2006, s. 29–65.

10 Dobrou představu o stavu řeholního života na prahu Ferdinandovy vlády podává přehled Josefa MACKA, *Víra a zbožnost jagellonského věku*, Praha 2001, s. 200–234.

11 Ani vliv luteránské reformace na kláštery českých zemí není dosud soustavně prostudován, odkázat je třeba na výše citovanou studii J. Macka a dílčí studie zmiňované v poznámce č. 7. Tématu se ovšem intenzivně věnovali badatelé němečtí, za všechny Enno BÜNZ, *Das Ende der Klöster in Sachsen. Vom „Auslaufen“ der Mönche bis zur Säkularisation (1521 bis 1543)*, in: Harald Marx (ed.), *Glaube und Macht. Sachsen im Europa der Reformationszeit*, Dresden 2004, s. 80–90; v širší perspektivě Walter ZIEGLER, *Reformation und Klosterauflösung. Ein ordensgeschichtlicher Vergleich*, in: Kaspar Elm (ed.), *Reformbemühungen und Observanzbestrebungen*, Berlin 1989, s. 585–614.

komory: tento pohled je doložen pro některé kláštery českých zemí již v době posledních Přemyslovců. Klášterní majetek mohl panovník použít podle svých představ, s nimiž církev pochopitelně nesouhlasila, k nejrůznějším účelům. Kromě „přeorientování“ klášterních fundací ve prospěch nových řádů, jako v případě staroměstských jezuitů, byly klášterní statky opakovaně zatěžovány daňovým břemenem, zejména ve prospěch turecké kampaně (za všechny zmiňme tzv. tureckou daň z roku 1529, jíž podléhaly i kláštery ve Svaté říši římské národa německého a rakouských dědičných zemích)¹² nebo na jiné účely. Ferdinand I. ostatně bez většího váhání souhlasil se sekularizací kláštera cisterciáků v dolnolučickém Dobrilugku¹³ nebo požadoval po hornolučických jeptiškách z Mariensternu, Marienthalu a Lubáně roku 1558, v době jejich disciplinární krize a vnějšího ohrožení luterány, velikou sumu 15 000 tolarů na vyplacení pohledávek braniborského markraběte. Kdyby byla bývala tato částka v úplnosti odvedena, znamenalo by to faktickou sekularizaci jmění všech tří konventů.¹⁴ Usnesení českých sněmů z celé druhé poloviny 16. století jsou ostatně plná zpráv o daních požadovaných na kláštorech — a také o jejich nedoplatcích, ať už šlo o tureckou daň, nebo např. o odvody naturálií na císařskou tabuli.¹⁵

Vztahy mezi panovníkem a kláštery mají tedy vícero rovin. V první řadě je třeba počítat — i v případě klášterů pražských — s přímou právní podporou klášterů. Král je z pozice zeměpána nejvyšším patronem „svých řeholních domů“. Je pozoruhodné, že se tyto vztahy odrazily i v listinách, jež vydala např. Marie Uherská především v roce 1523, patrně v návaznosti na svou korunovaci, jednotlivě pro některé důležité kláštery. Postupovala přitom samostatně, bez svého královského chotě.¹⁶ Ovšem

12 Srov. Berthold SUTTER, „Einleitung“, in: Franz Bernhard von Bucholtz, *Geschichte der Regierung Ferdinand des Ersten I–VIII*, Wien 1831–1838, Photomechanischer Nachdruck 1971, s. 78–82.

13 Dokumenty ke zrušení Dobrilugku editoval Rudolf Lehmann v listináři kláštera, který podal i zasvěcený přehled o jeho zrušení, viz Rudolf LEHMANN (ed.), *Urkundenbuch des Klosters Dobrilugk*, Leipzig — Dresden 1941, s. 7n.

14 Podrobněji v mé nepublikované disertační práci: *Ženské kláštery Horní Lužice mezi duchovní a světskou mocí v 16. a 17. století* (obhájena na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v roce 2007), dostupné online: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/50491/> [náhled 28. 6. 2015]. Relevantní prameny srov. Národní archiv, Praha [dále jen NA], Lužické spisy, sg. III. 11. 10, Marienthal (karton 245).

15 Za všechny *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu V: 1577–1580*, Praha 1887, 26. dubna 1577 (pohledávky u opata plaského, osekého a strahovského k zaplacení Vchynského dluhu); VI: 1581–1585, např. č. 4, s. 6. 29. prosince 1580, nedoplatky klášterů Osek a Světec ve výši 3 500 tolarů.

16 Pražské kláštery sv. Jiří a sv. Anny dosáhly konfirmace v únoru 1523 (za všechny cituji listinu NA, Řád benediktinek u sv. Jiří [dále jen ŘB sv. Jiří], listiny, č. 352, 20. února 1523, Praha), klášter cisterciáček v Předklášteří u Tišnova vzala královna Marie do své ochrany roku 1523 (srov. *Registerartige Chronik des Non[n]enklosters zu Tischnowitz*, Moravský zemský archiv v Brně, sbírka rukopisů Františkova muzea v Brně G 11, sign. F. M 637), Pohled již roku 1522, srov. Paulus Augustinus STOHANDL, *Memorabilia monasterii Vallis b. Virginis in regno Bohemiae siti vulgro Frawenthal dicti, fundati a. 1267 (usque ad a. 1747)*, rukopis Národní knihovny v Praze, sign. VI B 13, fol. 13^r. Tišnov.

i Ferdinand I. pravidelně vydával konfirmace a ochranné listiny pro kláštery, ať už šlo o souhrnná potvrzení v souvislosti s jeho korunovací roku 1527, nebo o pozdější dílčí ustanovení, jako roku 1537 pro klášter sv. Jiří na Pražském hradě.¹⁷ Panovník také ovlivňoval majetkové transakce klášterů a dával k nim své svolení (či snad jen formální souhlas). Pro představu uvedu dvě listiny spjaté opět se svatojiřskými benediktinkami: v březnu roku 1538 Ferdinand I. přislíbil jeptiškám odvádět ročně jeden sud vína z pražského perkrechtu jako náhradu za klášterní pozemek připojený k nové královské zahradě;¹⁸ o dvacet let později stvrdil, že abatyš Ludmila z Blíživě propůjčila královskému puškaři a zámečníkovi Jiříku Šmídhamerovi místo ke stavbě příbytku, a to „do čtyř životů“.¹⁹

Panovník z titulu patrona také příležitostně zasahoval do vnitřních záležitostí „svých“ konventů: je třeba mít stále na paměti roli klášterů jako přímluvců za spásu duší a rezervoáru paměti (*memoria*), která mohla být řádně plněna jen v kláštorech dobře fungujících a po stránce disciplinární a duchovní bezvadných. Z období vlády Ferdinanda I. máme jen málo dokladů pro takovou péči, ať už jde o kláštery pražské či „venkovské“. Soustavněji se tyto zásahy rozvíjely až od šedesátých let 16. století, po obnově pražského arcibiskupství (1561). Konečně lze předpokládat i kontakty v oblasti církevní a náboženské: věnoval se Ferdinand I. pražským klášterům též jako mecenáš? Využíval je pro svou církevní a rekatolizační politiku? Lze z pramenů vyčíst nějaké osobní vztahy Ferdinanda I. k pražským řádovým institucím?

Všechny uvedené typy vztahů se prolínaly, jak je zřejmé, s vazbami hospodářskými. A právě hospodářské záležitosti daly vzniknout největšímu množství relevantních pramenů.

FERDINAND I. A KLÁŠTERY PRAŽSKÉ

Za Ferdinanda I. v Praze působila řada řeholních domů: vůbec nejstarší český klášter, konvent benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě, benediktinská komunita v Emauzích a na Břevnově (která ovšem žila spíše ve svém proboštví v Broumově). Na Starém Městě se udržely konventy klarisek u sv. Anežky (tj. klášter na Františku, které zřejmě ve skutečnosti přebývaly z mnoha důvodů hlavně v sesterském klášteře v Panenském Týnci) a dominikánek u sv. Anny. Křižovníci s červenou hvězdou pobývali u paty Karlova mostu, premonstráti na Strahově, augustiniáni kanovníci na Karlově, minorité u sv. Jakuba, cisterciáci na nedaleké Zbraslavi. Kromě pramenů lze základní informace o všech těchto konventech čerpat především ze starší sekundární literatury, zvláště z prací Václava Vladivoje Tomka a Zikmunda Wintera či ze studií Josefa Macka.²⁰

17 NA, ŘB sv. Jiří, listiny, č. 353 (potvrzení inzerované listiny Vladislava II. z roku 1485); tamtéž, č. 360 (Ferdinand I. potvrzuje roku 1557 Bartošovi, synu Jana Mutiny z Přestavlk, inzerovanou listinu svatojiřského kláštera).

18 Tamtéž, č. 356, 27. března 1538.

19 Tamtéž, č. 361, po 15. srpnu 1559.

20 Srov. Zikmund WINTER, *Život církevní v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV. a XVI. století*, pro 16. století zejména II, Praha 1896; Václav Vladivoj TOMEK, *Dějepis města Prahy*, zejména

Právě 16. století, zejména jeho první polovina, v těchto zpracováních většinou tvoří jasnou lakunu mezi krizí pohusitského období a barokní obrodou.

Po předběžných pramenných sondách, které byly zaměřeny především na svatojiřské benediktinky, emauzské benediktiny, klarisky²¹ a dominikánky,²² se zdá, že po situaci po většinu Ferdinandovy vlády, tj. zhruba ve druhé třetině 16. století, se dochovalo (nebo vůbec vzniklo) také jen poměrně málo pramenů. Objevy přesto lze očekávat nejen v samostatných fondech jednotlivých konventů, ale také v písemnostech vzniklých z činnosti královských úřadů a církevní správy. Určité doplnění mohou představovat později vzniklé narativní prameny, jako např. tiskem vydaná práce Jana Floriána Hammerschmidta o benediktinkách u sv. Jiří a sv. Ducha na Starém Městě pražském²³ či různé kroniky emauzského kláštera.²⁴

Co se týče centrálních fondů světské provenience, pracoval jsem především s královskými registry, tj. s knihami kopiířů, které pokrývají v podstatě celou Ferdinandovu vládu,²⁵ a dále s písemnostmi české dvorské komory.²⁶ V této rozsáhlé, paleograficky nikterak snadné mase pramenů se objevují pražské kláštery a konventy poměrně zřídka. Pokud k tomu již dojde, týkají se prameny zásadně hospodářských záležitostí. Časté jsou královské mandáty vydané pro všechny kláštery naráz, zejména v souvislosti s různými daněmi. Poměrně malá frekvence pramenů k pražským klášterům je překvapující, protože kláštery mimopražské se v pramenech objevují častěji: např. špatně hospodařící opat premonstrátské kanonie v Teplé či problema-

---

na XI–XII, Praha 1897–1901; J. MACEK, *Víra a zbožnost. Z prostorových důvodů zde rezignuji na citování dílčích studií k jednotlivým klášterům.*

21 Na základě výzkumu Terezy Hejdové prováděného v rámci její bakalářské práce obhájené na Ústavu českých dějin FF UK.

22 Na základě výzkumu Pavla Waltera, srov. jeho diplomovou práci obhájenou v září 2015, *Konvent dominikánek na Starém Městě pražském v raném novověku*, diplomová práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2015.

23 Joannes Florianus HAMMERSCHMIDT, *Historia in qua primaeva fundatio et Institutio Regionum ac Antiquissimorum Monasteriorum S. Georgii In Castro Pragensi, S. Spiritus Vulgo ad Misericordias Dei In antiqua Urbe Pragensi*, Vetero-Pragae 1715.

24 Srov. kroniku Otmaro Pokorného z 18. století (*Historia monasterii Slovanensis quondam S. Hieronymi postea S. Nicolai in Emmaus dicti, quae continuatur ab Otmaro Pokorny usque ad a. 1745*) uloženou dnes ve Vídni, Österreichische Nationalbibliothek, Handschriften, Nr. 12 604; dále barokní kroniky J. Cechnera a P. A. D. Manusera v originálech, v raně novověkých opisech i strojopisech, srov. NA, Archiv benediktinského kláštera v Emauzích, rukopisy, č. 1, 2, 3, 4, 5, 9, srov. Karel BERÁNEK — Ludmila MRÁZKOVÁ, *Archiv benediktinského kláštera v Emauzích v Praze, Inventář* (Inventáře a katalogy fondů Státního ústředního archivu v Praze, strojopis), Praha 1954.

25 Při práci s těmito fondy mi pomohly cenné rady Jaroslavy Hausenblasové a Jiřího Chmelaře, za něž velmi děkuji. Jedná se o fond Královská registra (RG), kde se Ferdinandovy vlády a klášterů týkají zejména knihy 2 (misivy z let 1527–1534), 4 (1527), 6 (1530), 23 (1540–1541), 25 (1541–1542) a další.

26 K fondu podrobněji stať Jiřího Chmelaře v tomto čísle HOPu. Důležitý je zejména karton České oddělení dvorské komory [dále jen ČDKM] I, č. 1 (1472–1527) a IV, č. 187 (kde jsou shromážděny materiály k pražskému arcibiskupství a svatojiřskému klášteru).

tická abatyše klarisek v Chebu. Častokrát Ferdinand zasahoval do poměrů klarisek v Opavě a Vratislavi, hájil sestry proti luteránům nebo se zastával jejich patronátních práv.²⁷ Později svého otce při řešení klášterních záležitostí, jako i při mnoha dalších, často zastupoval jeho mladší syn Ferdinand Tyrolský.

Mezi písemnostmi české komory se již ze dvacátých let 16. století dochovaly četné listy pražským prelátům. Jedná se především o obecnější výzvy týkající se zdanění. Tak psal Ferdinand I. v červnu 1527 z Vídně, že ačkoli klášterní preláti nemají řádný hlas mezi stavy Českého království, jsou vyňati ze stavovských povinností a od prádávna neplatili daně, od nynějška mají být také zahrnuti do daňové povinnosti. List jasně ukazuje, že se Ferdinand I. již brzy poměrně dobře orientoval v českých poměrech, že ale neměl příliš velkou vůli je respektovat.²⁸

Ve fondu české komory lze nalézt také pozoruhodné jednotliviny, jak dokládá karton č. 187 shrnující materiály věnované církevním institucím. Dochoval se zde např. krásný plán svatojiřského kláštera, který pravděpodobně souvisí s vyjednáváním mezi jeptiškami na straně jedné a králem, respektive jeho místodržícím na straně druhé ohledně pozemků kláštera na Pražském hradě. Klášterní pozemky měly ustoupit královské zahradě. Prameny však hovoří také o domácích náležejících dvořanům a úředníkům, právně však ležících v klášterním okrsku.²⁹ Ferdinand Tyrolský zasahoval i do komplikovaných poddanských záležitostí klášterního městečka Třebenice (1553), do lenních záležitostí a dění v dalších vesnicích svatojiřských benediktinek, především v konfliktech se šlechtickými sousedy kláštera, jako byl Albrecht z Kolo vrat. Oba Ferdinandové také benediktinky podporovali při snahách o znovuzískání a udržení jejich mimopražských statků, ztracených po prodejích a záborech předchozího století — ohledně jejich pozemků na Pražském hradě byli ale, zdá se, neúprosní.

Naopak jen velmi málo se z těchto písemností dozvíme o vnitřních poměrech kláštera. Cenné je ovšem již zjištění, že zpráva o smrti abatyše byla oznamována panovníkovi prostřednictvím místodržitele. Lze připomenout, že panovník většinou potvrzoval každého nově nastoupivšího představeného klášterů, ba dokonce že často zasahoval do voleb opatů a abatyší, a to v rozporu s požadavky kanonického práva. 4. února roku 1550 tedy píše Ferdinand Tyrolský svému otci, že předchozího dne zemřela abatyše u sv. Jiří na Pražském hradě; aby se zabránilo zcizení kostelních klenotů a dalších náležitostí svatostánku, nechal místodržící prostřednictvím královských radů a služebníků provést inventarizaci kláštera, jeho privilegií i majetků, jejíž výsledek otci zasílá. Habsburkům očividně záleželo v prvé řadě na hospo-

27 Mnohokrát vstupují mimopražské kláštery např. na stránky druhé knihy královských register (Vratislav, Opava, Želiv).

28 „[Prælaten...] im den stennden der Cron Beheim kain stimm haben, auch gemaine Stende anlagen fray waren, vnd von allter her nicht gestewert“, NA, ČDKM I, kart. 1, fol. 17, 19. června 1527, Vídeň. Všechny citáty z rukopisných pramenů transliteruji ve formě co nejvěrnější originálům.

29 Za všechny listy zmiňme složky: NA, ČDKM IV, kart. 187, *Pauln Sacherer begeben, das Ihme wegen 2. Höffstätt. 500. Thaller Grundtgeld erfolgt möchte* (místo mělo ležet naproti rožmberskému domu), *Hansen Scorler Consens auf einen erkaufften gründ vom Gottshaus*. Tato jednání se nejčastěji odehrávala v padesátých letech 16. století.

dářské stabilitě klášterství, hned poté ale nalézáme ve Ferdinandově listu důležitou zmínku připomínající vizitační pravomoci probošta metropolitní kapituly nad klášterem (které rozhodně nebyly vždy nesporné, do vztahů již ve středověku vstupoval i břevnovský opat): smrt představené byla nepochybně nejistým okamžikem, kdy se odvíjela složitá hra a souhra rozmanitých světských i duchovních vlivů nad kláštery. Místodržící hodlá práva kanovníků respektovat a připomíná, že v klášteře žijí právě jen dvě řeholnice.³⁰

Ze zmíněného šetření vzešel pozoruhodný inventář vybavení svatojiřského kláštera.³¹ V malé klenuté místnosti napravo od chóru se v truhlici nacházely následující klenoty: poprsí sv. Ludmily ze stříbra,³² zlacená monstrance, relikviář s rukou sv. Jiří, na níž mnoho drahokamů zmizelo, „protože byly vyňaty nebo odpadly“,³³ nebo ruka sv. Prokopa, „mnohem menší než ruka sv. Jiří“. Kromě dalších relikviářů benediktinky roku 1550 vlastnily šest kalichů (tři pozlacené a tři z bílého stříbra, nákladné i prosté svícny, několik patén, zdobených drahokamy i jednodušších, užívaných každodenně, dva plenáře zdobené drahokamy s mnoha ostatky, spoustu liturgických rouch a pokrývek na relikviáře³⁴ atd. Zdá se, že královští úředníci měli pochopení především pro hmotnou hodnotu sepisovaných předmětů, jak bylo v dané době obvyklé.

Klášter benediktinek sloužil také jako určitá kulisa pro události, zejména slavnosti, které se na Pražském hradě odehrávaly. Abatyše sehrávala sice tradičně přijímanou, ale přesně nevyjasněnou úlohu při korunovacích českých královen, přirozeně též Anny Jagelonské.³⁵ Konvent je také opakovaně zmiňován v souvislosti s královskými pohřby; v klášteře často začínala nebo se tu zastavovala smuteční procesí. I tělo Viléma z Rožmberka bylo vystaveno roku 1592 nejdříve v kostele sv. Jiří. Na realizaci královských pohřbů musely svatojiřské řeholnice přispívat penězi, stejně jako řada dalších pražských klášterů.

30 Tamtéž, originál listu Ferdinanda Tyrolského otci, 4. února 1550.

31 Tamtéž, *Inventari des Closters sand G[e]orgen im Prager Schloß nach thodlichem Abgang der Abtessin*, nedatováno, ale vloženo ke zprávě Ferdinanda Tyrolského (viz pozn. 30). Inventář zhotovili „Hanns Spiegl. Ro. Kn. Mt. Renntmaister. Caspar Granawer Secretary[us] vnd Samuel Lekesch puechallter bey der Behemischen Camer“.

32 „Sannd Ludmilla kopf in silber Eingefasst wie ein prustpild“, tamtéž.

33 „Sannd Georgen Hannd in Silber. so groß ds ain Elbogen eingefasst mit Edlen gestain gezierdt. aber manngln vil Edlgestein dj zuuor herauß genommen od[er] gefallen sein“, tamtéž.

34 „Zwelf humeralia allerlay Farben. vnd arbeit / Zwanzig ornat. mit aller zuegehörung. ain von guldem ftugkh. ain Schwartz Sameter. ain von Gruenem Samet mit perlen adlern ain von gruenem damashk auch mit perlen adlern. ain plaw Sameter mit gulden Rosen. ain von Gruen damashk. Mer ain shwartz Sametener. ainer von Weissen Samet. mer shlechtere ornat dii der Glokhner in feiner verwarung hat. / wier Sametene zu heilligen tagen. ain Gruener plawer. Roter vnd Schwarzer ain Atlesener mit weißen fasln / ain Rot atlesser ain Weiss damashkher. dii vberigen Sechs. allt vnd schlechter zu werechtagen allerlay farben / Zwo deckhen von gulden stugkh. vber sanndt Lidmila Grab. / Ain Sametene Dekhen vber sanndt Boleßlaus [sic!] Grab.“ Tamtéž.

35 Téma korunovacích českých královen aktuálně zpracovává v rámci své bakalářské práce zadané na Ústavu českých dějin FF UK Karel Pacovský.

Kláštéry ve Ferdinandově době spadaly až do znovuobsazení svatovojtěžského stolce roku 1561 také do kompetence administratury pražského arcibiskupství vtělené svatovítské metropolitní kapitule, často vlivnější, než byly řády samotné, v té době většinou procházející hlubokou krizí. Na základě sondy do administrátorských akt se však zdá, že také administrátoři zasahovali především do věcí klášterů mimo Prahu.³⁶ Administrátorská agenda týkající se klášterů byla velice pestrá. Tak zprostředkovali např. narovnání mezi dvěma minority, kteří oba toužili po místu kvardiána u sv. Jakuba na Starém Městě.³⁷ Jednali i ve věci volby nové abatyšy svatojiřského kláštera, kdy se někteří pánové snažili prosadit představenou z jiného řádu. Jindy podpořili svobodnou volbu abatyšy ap.³⁸ Kanovníci-administrátoři rovněž podávali svědectví o výsledku činnosti italských vizitátorů u minoritů: nečetní čeští i němečtí řeholníci jsou rozpustilí a nerespektují ani své řeholní roucho.³⁹ Opakovaně jsou zmiňováni neposlušní řeholníci pražských i venkovských klášterů či nepořádek v kostelních klenotech a hospodaření klášterů. Administrátoři často ovlivňovali záležitosti exemptních řádů; většinou fungovali jako poslední instance, která případně pověřuje jednáním nějakého opata, jako např. strahovského.

Zmatek kompetencí a obecně nedobří stav klášterů se odráží v případě benediktinského opata ze sv. Jana pod Skalou, který navazoval na odkaz kláštera ostrovského (*Sancti Johannis sub Rupe*). Jeho klášter byl roku 1549 vyloupen dvanácti lupiči, kteří konvent ležící na odlehleém místě přepadli v noci. Opat a jeho „rodina“ (spíše jde o jeho čeleď než mnichy, kterých bylo tehdy v klášteře jen pár) byli nazí uvězněni v klášterním sklepe, všechny prostory byly zotvírány a cennosti odcizeny. Proto opat prosí svatovítské kanovníky, aby se přimluvíli u krále, aby zajistil převzetí ochrany kláštera purkrabím karlštejským.⁴⁰

Velmi zvláštní situace panovala v klášteře Na Slovanech, který dokonce po část sledovaného období fungoval jako sídlo konzistoře podobojí. Poměry ovšem poznáváme převážně očima barokních kronikářů, kteří spíše kritizují obecně působení

36 Jedná se o rukopisy administrátorských akt, uložené v Archivu metropolitní kapituly v Archivu Pražského hradu [dále jen APH, AMK], cod. VI/8 (administrátor Jan Žák, 1510–1528), VI/9 (rukopis Arnošta Vojtěcha z Harrachu s opisy písemností k 16. století), VI/10 (z doby administrátorů Valentina Scholastika a Jana z Púchova kolem poloviny 16. století), VI/12 (akta Jindřicha Scribonia). Dobře použitelná regesta rukopisů srov. Antonín PODLAHA, *Catalogus codicum manuscriptorum, qui in Archivio capituli metropolitani Pragensis asservantur*, Pragae 1923.

37 APH, AMK, cod. VI/9, *Sententia Capituli Ecclesiae Pragensis ad instantiam Reverendissimi Delphini Nuncij Apostolici de Supplicatione R. Patris Guardiani ad S. Jacobum resp. monast. S. Agnetis* 1562, fol. 146.

38 APH, AMK, cod. VI/10, 31. ledna 1550, *Episcopo Labacensi, ut neoelectam abbatissam mon. s. Georgii Ludmillam Blíživská contra aliquos barones cupientes alieni ordinis personam intrudere tuetur*, fol. 336^v; tamtéž, cod. VI/12, fol. 69^r–69^v, memoriál Ferdinanda Tyrolského o abatyšii svatojiřského kláštera, ale také o kacířských kněžích z roku 1563.

39 APH, AMK, cod. VI/12, fol. 19^r, Dobrozdání o podání vlášských vikářů minoritů a augustiniánů z prosince 1564: „bratři, ač jich málo, dosti rozpustilí sú, ani oděvu svého řeholního mnozí nositi nechtějí“.

40 APH, AMK, cod. VI/10, fol. 317, s. d. (1549).

heretiků a ženatých kněží v klášteře, než aby měli mnoho informací o konventu samotném.⁴¹ Již Ferdinand I. zasahoval do poměrů konventu velmi intenzivně: na jednu stranu jej pomáhal stabilizovat hospodářsky, na druhou stranu kláštera využíval ke svým církevně politickým cílům a bez skrupulí ovlivňoval jeho personální poměry.⁴²

Také u augustiniánů kanovníků na Karlově šlo v 16. století především o hospodaření, o potvrzení privilegií (např. již Ludvíkem Jagellonským roku 1520), o zástavu vymřelého proboštvství v Rokycanech a o zajištění osoby nového opata. Tak v srpnu roku 1538, po smrti opata Jana, který „byl oporou katolíků z celé Prahy a kterého měli rádi i schismaticové“,⁴³ zůstali v kanonii pouze tři bratři, z nichž žádný nebyl vhodný pro to, aby se stal opatem. Opat byl proto postulován z jiného kláštera, a to v součinnosti s Ferdinandem I. i svatovítskou kapitulou a s důrazem na rychlé odstranění sedisvakance, aby místo nepadlo do rukou světských osob. Podobně zasáhl panovník do obsazování místa karlovského opata roku 1556, kdy potvrdil řádně zvoleného opata.

Ze strahovského kláštera máme informace hlavně o početně slabé komunitě, ale také o velkých peněžních odvodech do panovnické pokladny. Na základě výzkumu Jana Pařeza se premonstrátská kanonie jeví v 16. století spíše jako hospodářská jednotka než řeholní dům. I zde ale máme k dispozici podrobný inventář z roku 1555 či rejstřík klášterních vydání z let 1553–1554, který přispívá k poznání každodennosti kláštera.⁴⁴ Také o klášter břevnovský se Ferdinand I. zajímal především v rovině právní a hospodářské,⁴⁵ pozornost věnoval však i nově nastupujícím břevnovským opatům nebo vztahům mezi benediktinskými kláštery.⁴⁶ Obdobně vyznívá předběžná rešerše do poměrů kláštera cisterciáků na Zbraslavi, jemuž Ferdinand jeho privilegia potvrdil 5. května 1537.⁴⁷ Velmi zlomkovité jsou informace o dominikánkách u sv.

41 O. POKORNÝ, *Historia*.

42 Srov. Pavel B. KŮRKA, *Slovanský klášter mezi husitstvím a katolicismem. Dějiny klášterní komunity v letech 1419–1592*, in: Klára Benešová — Kateřina Kubínová (edd.), *Emauzy. Benediktinský klášter Na Slovanech v srdci Prahy*, Praha 2008, s. 107–124.

43 „... catholici [...] ex omni Praga ad eum refugium habebant, immo et Schismaticis plurimum dilectus.“ NA, Řád augustiniánů Karlov, fascikl 1, č. i. 2525.

44 Srov. *Inventarium kláštera hory Sion jinak Strahovského klenotův a roucha kostelního i jiných všelijakých nábytkuov v klášteře i v obou dvořích v Třešovicích a v Ouhonicích sepsané v úterý na den sv. Jiří léta etc.*, citováno podle J. PAŘEZ, *Diplomatika*.

45 *Benediktini — Břevnov. Inventář fondu I: listiny, 993–1948*, Praha 1967. Za všechny uvedme listinu z 16. července 1529, kterou Ferdinand I. na žádost opata potvrdil klášteru všechna dosud udělená privilegia českých králů, NA, Řád benediktinů Břevnov, č. 261 (sign. B VI 181).

46 25. července 1537 nově zvolenému břevnovskému opatu Matějovi požeňal vídeňský biskup, a to v kostele sv. Jakuba na Starém Městě pražském, tamtéž, č. 265 (sign. C X 1). 16. prosince 1560 Ferdinand I. nařídil převoru břevnovskému, rajhradskému, polickému a broumovskému, aby byli poslušni břevnovského opata Jana, jehož potvrdil v úřadu, tamtéž, č. 272, č. 272 (sign. B VI 185, v pozdějším opise).

47 Pro dobovou nejistou situaci a značný vliv diecézní moci na poměry dosud exemptních klášterů je příznačné, že zbraslavská privilegia byla roku 1517 svěřena do úschovy administrátorům pražského arcibiskupství, srov. Ferdinand TADRA, *Listy kláštera zbraslavského* (Historický archiv české Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 23), Praha 1903.

Anny na Starém Městě, s nimiž je tradičně spojován jako kazatel Václav Hájek z Libočan a o nichž se předpokládá, že se měly proklamací přihlásit ke stavovskému odboji roku 1547 — to se bohužel v torzovitě dochovaných pramenech nepodařilo doložit.⁴⁸

***

Ačkoli předběžná sonda v pramenech působí zatím spíše roztržštěným dojmem, přináší i některé zajímavé jednotliviny. Malý počet dochovaných pramenů zřejmě odráží v první řadě špatný stav pražských klášterů, které byly ve Ferdinandově době obsazeny jen nepočitelnými a často problematickými řeholníky a řeholnicemi a pro Ferdinanda I. byly méně zajímavé než bohatší a stabilnější řádové domy na venkově. Pokud jsou kláštery zmiňovány, jde především o peníze nebo o disciplinární problémy. Z útržkovitých pramenů lze jen těžko zhodnotit jednotnou klášterní politiku Ferdinanda I. Pro případnou rekatolizaci se velmi pravděpodobně hodily oslabené pražské kláštery středověkého založení jen málo. Důležitou roli sehrávala stále ještě metropolitní kapitula a není divu, že se Ferdinand v tomto ohledu spíše na nově povolanejší jezuitu. V pramenech se mi zatím nepodařilo nalézt svědectví o osobnějších vztazích Ferdinanda I. k pražským konventům. Panovník přesto zasahoval cíleně do voleb jejich představených a jeho zájem o jejich hospodářské zázemí odráží i několik podrobných inventářů, zejména z padesátých let 16. století, jež zase vypovídají o značném kulturním bohatství některých institucí (svatojiřský či strahovský klášter). Pražské kláštery a jejich obyvatelé tvořily i v době své krize důležité zázemí pro nejdůležitější události Prahy jako rezidenčního města, především pro korunovace a královské pohřby.

RÉSUMÉ:

Relations between the rulers and the monasteries have taken since the early Middle Ages different forms. First of all, there was direct legal support. The ruler is the ultimate protector of his “religious houses”, i.e. monasteries in the territories under his sovereignty, he confirms their privileges when he assumes power, he takes them repeatedly into his protection and confirms their new superiors. This relationship is illustrated by a series of confirmatory documents of Ferdinand I. It is noteworthy that these links are reflected, for example, in the documents that Ferdinand’s sister, Mary, Queen of Hungary, issued for many monasteries in the Lands of the Crown of Bohemia in 1522 and 1523. The sovereign also occasionally interferes in the internal affairs of individual convents. From the Prague monasteries of the second quarter of the 16th century we have little evidence of such care. More has survived from the 1560s, a time of renewal of the Prague archbishopric.

Economic ties were further developed but even they probably were not very intensive in the case of the Prague monasteries, with many facing their own economic problems, in Ferdinand’s time. Finally, we would expect contacts on the ecclesiastic or religious plane: Did Ferdinand I focus his attention on the Prague monasteries as a patron, as did many of his descendants, for example Anna, wife

48 Srov. P. WALTER, *Konvent dominikánek*. Fond dominikánek je zachovaný dosti torzovitě pro celé raně novověké období, srov. NA, Archivy zrušených klášterů — Řád dominikánek sv. Anna.

of Matthias of Habsburg, Ferdinand II and Ferdinand III, and their wives? Did Ferdinand make use of the Prague monasteries for his religious and re-catholicization policy, and could he have done so in view of their state of repair? Is it possible to read in any of the sources about Ferdinand's personal contacts with the Prague religious orders?

This paper can rely — excepting older and often outdated secondary literature — to a lesser extent on the legacies of individual monasteries preserved in a rather irregular manner for the 16th century (save perhaps the collection of the Benedictine Saint George monastery and the Augustinians at Karlov), which corresponds to the general state of the sources concerning the religious orders in the first half of the 16th century. The decisive sources are still those of central origin, partly arising from the activities of the sovereign power, as collections known as the Royal Registers (*Königliche Register*, copies of sent correspondence) or the Bohemian Department of the Courtly Chamber, partly of church administration nature (especially collections of the Saint Vitus Metropolitan Chapter). Certain additions are provided by narrative sources, notably from the estate of the Emmaus monastery.

The outcome of the research is not yet satisfactory. Few sources documenting the relationship Ferdinand I and the Prague religious institutions have been found, which is puzzling, since news of the monasteries outside Prague appear in the collections of the Czech Department of the Court Chamber, Royal Registers and the Saint Vitus Chapter relatively frequently (e.g. the Premonstratensian monastery in Teplá, Order of St. Claire in Cheb and Znojmo, various houses of the Knights of the Cross with the Red Star, Cistercians of St. Marienthal). This is certainly due to the generally bad state of Prague's monasteries, which were for Ferdinand less interesting than the wealthier and more stabilised religious orders in rural areas.

Still, we can reconstruct different types of contacts, from economic links (in particular, repeated requests for loans or contributions for the waging of the Turkish wars, the King's approval of property transactions, including pledges of the vacated Augustinian provostry in Rokycany, remarkable information about courtiers buying land at the Prague Castle from the Saint George monastery), religious affairs (repeated crackdowns on non-Catholic parish priests) to sovereign's intervention in the conflicts over the post of Superior and his attempts to restore monastic discipline. The sovereign's supervision of the monasteries gave rise to notable sources such as Saint George's inventory after the death of the abbess in 1550. I have not been able to find any evidence of a personal relationship between Ferdinand I and the monasteries in the Prague towns.

PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D., is a research assistant in the Institute of Czech History, Faculty of Arts, Charles University. He specialises in Early Modern Age history of women's monastic orders and cultural and ecclesiastical development of secondary lands of the Crown of Bohemia in the 16th–18th century (jan.zdichynec@ff.cuni.cz).